Sample Paper
&
Question Paper Pattern

2022
2023

GOA BOARD

aglasem.com

DESIGN OF QUESTION PAPERS

CLASS: XII **EXAM:** Formative I&II

DURATION:1HR **SUB:** SANSKRIT Lang II **MAX.MARKS:**20

The weightage or distribution of marks over different dimension of the question paper shall be as follows.

1. Weightage to learning Outcomes

Sl. No.	Learning Outcomes	Marks	% of Marks
1	Knowledge	06	30
2	Understanding	06	30
3	Application	05	25
4	Skill	03	15
	Total	**20**	**100**

2. Weightage to content/Subject units

Sl. No.	Content	Marks
1	Prose	04
2	Poetry	04
3	Non-Text	04
4	Grammar	05
5	Composition	03
	Total	**20**

3. Weightage to Forms of Questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Marks of each Question	No. of Questions	Total Marks
1	Long Answer Type (LA)	6		
	Long Answer Type (LA)	5		
	Long Answer Type (LA)	4		
2	Short Answer Type (SA) II	3	01	03
3	Short Answer Type (SA) I	2	03	06
4	Very Short Answer Type (VSA)	1	11	11
	Total		**15**	**20**

docs.aglasem.com

aglasem.com

The expected time for different types of questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Aprx.Time for each question(t)	No. of Questions(n)	Aprx.Time for all question(n*t)
1	Long Answer Type (LA)	---	---	**---**
	Long Answer Type (LA)	---	---	**---**
	Long Answer Type (LA)	---	---	**---**
2	Short Answer Type (SA) I	13 ½	1	13 ½
3	Short Answer Type (SA) II	10	3	30
4	Very Short Answer Type (VSA)	1 ½	11	16 ½
	Total		**15**	**60**

4. Weightage to difficulty level of questions:

S.No.	Expected Difficulty Level	Percentage
1	Easy	20
2	Average	60
3	Difficult	20

6. No. of Main questions:

There will be 05 main questions.

docs.aglasem.com
aglasem.com

DESIGN OF QUESTION PAPERS

CLASS: XII **EXAM:** FIRST TERMINAL

DURATION: 90minutes **SUB:** SANSKRIT Lang II **MAX.MARKS:**40

The weightage or distribution of marks over different dimension of the question paper shall be as follows.

7. Weightage to learning Outcomes

Sl. No.	Learning Outcomes	Marks	% of Marks
1	Knowledge	16	40
2	Understanding	9	22.5
3	Application	15	37.5
4	Skill	--	--
	Total	**40**	**100**

8. Weightage to content/Subject units

Sl. No.	Content	Marks
1	Prose	08
2	Poetry	10
3	Non-Text	08
4	Grammar	14
5	Composition	--
	Total	**40**

9. Weightage to Forms of Questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Marks of each Question	No. of Questions	Total Marks
1	Long Answer Type (LA)	-	-	-
2	Long Answer Type (LA)	-		
3	Long Answer Type (LA)	-	-	-
4	Short Answer Type (SA) II	-	-	-
5	Short Answer Type (SA) I	-	-	-
6	Very Short Answer Type (VSA)	1	40	40
	Total		**40**	**40**

docs.aglasem.com

aglasem.com

The expected time for different types of questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Aprx.Time for each question(t)	No. of Questions(n)	Aprx.Time for all question(n*t)
4	Very Short Answer Type (VSA)	2.25minutes	40	90
	Total		**40**	**90**

As the total marks is calculated on the basis of the number of questions required to be answered and the length of their anticipated answers, it would, therefore, be advisable for the candidates to budget their time properly by cutting off the superfluous words and be within the expected time limit.

10. Scheme of Options.

There are no options in the question paper.

11. Weightage to difficulty level of questions:

S.No.	Expected Difficulty Level	Percentage
1	Easy	20
2	Average	60
3	Difficult	20

A question may vary in difficulty level from individual to individual. As such, assessment in respect of each question will be made by the paper setter on the basis of general anticipation from the group as a whole taking the examination. This provision is only to make the paper balanced in its weightage, rather than to determine pattern of marking at any stage.

12. No. of Main questions:

There will be 40 main questions of 1 marks each.

docs.aglasem.com

aglasem.com

DESIGN OF QUESTION PAPERS

CLASS: XII **EXAM:** FINAL EXAM

DURATION: 90minutes **SUB:** SANSKRIT Lang II **MAX.MARKS:**40

The weightage or distribution of marks over different dimension of the question paper shall be as follows.

7. Weightage to learning Outcomes

Sl. No.	Learning Outcomes	Marks	% of Marks
1	Knowledge	10	25
2	Understanding	16	40
3	Application	8	20
4	Skill	6	15
	Total	**40**	**100**

8. Weightage to content/Subject units

Sl. No.	Content	Marks
1	Prose	10
2	Poetry	08
3	Non-Text	08
4	Grammar	08
5	Composition	06
	Total	**40**

9. Weightage to Forms of Questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Marks of each Question	No. of Questions	Total Marks
1	Long Answer Type (LA)	-	-	-
2	Long Answer Type (LA)	-		
3	Long Answer Type (LA)	4	1	4
4	Short Answer Type (SA) II	3	2	6
5	Short Answer Type (SA) I	2	8	16
6	Very Short Answer Type (VSA)	1	14	14
	Total		**40**	**40**

docs.aglasem.com
aglasem.com

The expected time for different types of questions:

Sl. No.	Forms of Questions	Aprx.Time for each question(t)	No. of Questions(n)	Aprx.Time for all question(n*t)
1	Long Answer Type (LA)	--	--	--
	Long Answer Type (LA)			
	Long Answer Type (LA)	8	1	08
2	Short Answer Type (SA) I	5	8	40
3	Short Answer Type (SA) II	7	2	14
4	Very Short Answer Type (VSA)	2	14	28
	Total		**40**	**90**

As the total marks is calculated on the basis of the number of questions required to be answered and the length of their anticipated answers, it would, therefore, be advisable for the candidates to budget their time properly by cutting off the superfluous words and be within the expected time limit.

10. Scheme of Options.

There will be no overall options. However, there is an internal choice in **06** sub questions of **01** marks category, **03** sub questions of **02** marks category, **02** sub questions of **03** marks category, **01** sub questions of **04** marks category.

11. Weightage to difficulty level of questions:

S.No.	Expected Difficulty Level	Percentage
1	Easy	20
2	Average	60
3	Difficult	20

A question may vary in difficulty level from individual to individual. As such, assessment in respect of each question will be made by the paper setter on the basis of general anticipation from the group as a whole taking the examination. This provision is only to make the paper balanced in its weightage, rather than to determine pattern of marking at any stage.

12. No. of Main questions:

There will be 05 main questions of 4 marks(1 question), 3 marks(2 questions),2 marks(8 questions) and 1 mark (14 questions).

docs.aglasem.com
aglasem.com

PORTION DISTRIBUTION 2022-23

STD XII; SANSKRIT LANG II

संस्कृतम् - द्वादशी कक्ष्या

पाठ्यक्रमविभाजनम् (२०२२-२०२३)

- **<u>प्रथमपरीक्षा</u>**(२०) -

  गद्यपाठः– १.अनुशासनम्

  पद्यपाठः- २.हितबोधः

  अपठितम् - अपठित गद्यानुवादः

  संस्कृतसाहित्येतिहासः – वैदिकसाहित्यम् , उपनिषत् , श्री.भा.वर्णेकरः/ हितबोधः

  व्याकरणम् - सन्धिः , पर्यायपदम् / विलोमपदम् , प्रत्ययौ – टाप् , ङीप्

  रचना – पत्रलेखनम्

- **<u>द्वितीयपरीक्षा - </u>**(२०)

  गद्यपाठः–५.दौवारिकस्य निष्ठा

  पद्यपाठः–४. प्रजानुरञ्जको नृपः

  अपठित–स्वभाषया परिच्छेदलेखनम् (अधोलिखितविषयान् अधिकृत्य)

  संस्कृतसाहित्येतिहासः–पण्डित अम्बिकादत्त व्यासः/शिवराजविजय, महाकविकालिदासः/ रघुवंशम्

  व्याकरणम् – सन्धिः , तत्पुरुषसमासः, बहुव्रीहिः

  प्रत्ययः– ठक्

  रचना - पत्रलेखनम्

- <u>प्रथमसत्रपरीक्षा</u> (४०) –

  गद्यपाठाः – १ .अनुशासनम् ५. दौवारिकस्य निष्ठा (८ अङ्काः)

  पद्यपाठः- २.हितबोधः ४. प्रजानुरञ्जको नृपः , ८.हल्दीघाटी (१० अङ्काः)

  अपठित- गद्य - अनुच्छेदाधारिताः संस्कृतप्रश्नाः (५अङ्काः)

  संस्कृतसाहित्येतिहासः - वैदिकसाहित्यम् , उपनिषत् ,
  श्री.भा.वर्णेकरः/शिवराज्योदयम्
  कालिदासः/ रघुवंशम्,
  पण्डितः अम्बिकादत्तव्यासः/ शिवराजविजय
  ईशदत्तशास्त्री / प्रतापविजयः (३अङ्काः)

  व्याकरणम्– सन्धिः (स्वर, व्यञ्जन, विसर्ग) (२अङ्कौ),
  तत्पुरुषसमासः, बहुव्रीहिः, द्विगुः (२अङ्कौ),
  पर्यायपदानि(२अङ्कौ), विरुद्धार्थकपदानि(२अङ्कौ),
  शब्दरूपाणि(२अङ्कौ), धातुरूपाणि(२अङ्कौ),
  प्रत्ययाः – टाप् , ङीप् , ठक् (२अङ्कौ)

docs.aglasem.com

aglasem.com

- **द्वितीयसत्र-प्रथमपरीक्षा -** In the form of assignments, presentations, oral etc.
- **उपक्रमः(Assignment)**

१. पाठ्यांशाधारितानाम् अभ्यासपत्राणाम् उत्तरलेखनम् ।

२. पत्रलेखनम्

३. चित्रवर्णनम्

४. संस्कृते विज्ञानम्

५. संस्कृताध्ययनार्थम् उपयुक्तानि अन्तर्जालस्थानानि

- **प्रकल्पः(Project)**

१. संस्कृतविडियो दृष्ट्वा तस्य सारांशलेखनम् ।

२. मित्रेण मित्रैः सह वा संस्कृतसम्भाषणस्य/एकपात्राभिनयस्य/ संस्कृतगीतगायनस्य/संस्कृतभाषणस्य विडियोनिर्माणम् ।

३. संस्कृतेन लेखलेखनम् ।

- **द्वितीयसत्रान्तपरीक्षा (४०) –**

गद्यपाठः - ३. मातुराज्ञा गरीयसी ७.भारतीयगणितशास्त्रम् ९.मदालसा

पद्यपाठः – ६. सूक्तिसौरभम् , १०. आत्मा परमात्मा च

अपठित – अपठितगद्यानुवादः/ अपठित पद्यखण्डाधारित संस्कृत प्रश्नाः

संस्कृतसाहित्येतिहासः – महाकवि भासः / प्रतिमानाटकम्
वैदिकगणितम्, शुल्बसूत्रम्,
पुरन्ध्रीपञ्चकम् / आचार्या वेदकुमारी घई
श्रीमान् बा. भ. बोरकर

व्याकरणम्– प्रश्ननिर्माणम् (२अङ्काः)
समासाः – द्वन्द्वः, अव्ययीभावः, कर्मधारयः (१अङ्कः);
प्रत्ययौ – मतुप्, तल् (२अङ्कौ)
कालपरिवर्तनम्, वचनपरिवर्तनम् , वाक्य संशुद्धिः, प्रयोगपरिवर्तनम् ।(३अङ्कौ)

रचना– संवादलेखनम् (२) (चत्वारि रिक्तस्थानानि)
चित्रवर्णनम् (४ अङ्काः)

एकादश्यां कक्ष्यायां यानि शब्दरूपाणि, धातुरूपाणि, सर्वनामानि , सन्धिप्रकाराः आसन् तानि अपि अत्र स्वीकर्तव्यानि।

===========================

docs.aglasem.com
aglasem.com

MODEL PAPER FOR FIRST TERMINAL EXAM 2022-23

SUB: SANSKRIT LANG II

MARKS: 40 DURATIONS: 90 MIN.

सूचनाः – १. प्रश्नपत्रे त्रयः खण्डाः सन्ति ।

२. आहत्य ४० प्रश्नाः सन्ति । प्रत्येकं प्रश्नस्य १ अङ्कः ।

३. प्रत्येकं प्रश्नस्य सूचनानुसारं चतुर्भ्यः सम्भावनीयोत्तरेभ्यः योग्यम् उत्तरं चित्वा लेखनीयम् ।

४. प्रश्नक्रमाङ्कः, चितस्य उत्तरस्य क्रमाङ्कः उत्तरं च स्पष्टतया लेखनीयानि ।

प्रथमः खण्डः – पठितावबोधनम्

समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत । (प्र.क्र. १ तः ५ पर्यन्तम्)

1. **वेदम् अनूच्य आचार्यः कम् अनुशास्ति?**

   A. पुरुषम्

   B. भक्तम्

   C. अन्तेवासिनम्

   D. ब्राह्मणम्

2. **कानि उपास्यानि?**

   A. सुचरितानि

   B. दुश्चरितानि

   C. दुष्टचिन्तनानि

   D. अकार्याणि

3. **कः देवः इव सम्माननीयः इति उक्तम्?**

   A. भ्राता

   B. मातुलः

   C. राजा

   D. पिता

4. **कानि सेवितव्यानि?**

docs.aglasem.com

aglasem.com

A. अनवद्यानि कर्माणि

B. अवद्यानि कर्माणि

C. दुष्टकर्माणि

D. दुष्कार्याणि

5. कस्मै प्रियं धनम् आहर्तव्यम् ?

A. शिष्याय

B. ब्राह्मणाय

C. जनकाय

D. आचार्याय

वाक्यानि कः कं प्रति वदति इति लिखत । (प्र.६ तः ८ पर्यन्तम्)

6. **संन्यासी तुरीयाश्रमसेवीति प्रणम्यते ।**

A. संन्यासी दौवारिकं प्रति वदति।

B. दौवारिकः संन्यासिनं प्रति वदति ।

C. गौरसिंहः दौवारिकं प्रति वदति ।

D. महाराजशिववीरः संन्यासिनं प्रति वदति।

7. **तत् किं कोऽपि न प्रविशति रात्रौ?**

A. संन्यासी दौवारिकं प्रति वदति।

B. दौवारिकः संन्यासिनं प्रति वदति ।

C. संन्यासी गौरसिंहं प्रति वदति ।

D. गौरसिंहः संन्यासिनं प्रति वदति।

8. **सत्यं वद। धर्मं चर।**

A. आचार्यः अन्तेवासिनं प्रति वदति ।

B. शिष्यः आचार्यं प्रति वदति ।

C. पुत्रः पितरं प्रति वदति।

D. अतिथिः अन्तेवासिनं प्रति वदति।

समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत । (प्र.क्र. ९ तः १४ पर्यन्तम्)

9.जिजातनूजः कुत्र संववृधे ?

A.उदयाद्रौ

B.शिवनेरीदुर्गे

docs.aglasem.com

aglasem.com

C.प्रतापदुर्गे

D.सिंहदुर्गे

10.**का मन्दमन्दं हसति ?**

A. प्राची

B. प्रतिची

C. बालिका

D. हल्दिघाटी

11. **शिवरायस्य माता का ?**

A. विजया

B. रामा

C. जिजा

D. सीता

12.के दृढभक्तितः संसेवनीयाः?

A. सन्तः

B. देवाः

C. सैनिकाः

D. जनाः

13.**ईश्वरेण कदा गोसेवायाः धर्मः आदिष्टः?**

A. प्रथमावतारे

B. रामावतारे

C. पूर्णावतारे

D. अपूर्णावतारे

14.**हल्दिघाट्यां के विलसन्ति ?**

A. वृक्षाः

B. मानवाः

C. सुशुकाः

D. खगाः

अधोलिखितपद्यखण्डस्य आधारेण समुचितम् उत्तरं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत ।

(प्र. १५ तः १८ पर्यन्तम्)

वैवस्वतो मनुर्नाम माननीयो मनीषिणाम् ।

आसीन्महीक्षितामाद्यः प्रणवश्छन्दसामिव ॥

15. _____ **नाम मनुः आसीत् ।**

docs.aglasem.com

aglasem.com

A. वैवस्वतः

B. महीक्षितः

C. प्रणवः

D. आद्यः

16. ______ छन्दसाम् **आद्यः अस्ति ।**

A. राजा

B. वेदः

C. ध्वनिः

D. प्रणवः

17. **मनुः ________ माननीयः आसीत् ।**

A. खलानाम्

B. मनीषिणाम्

C. महिलानाम्

D. महीक्षिताम्

18. **वैवस्वतः मनुः ______ आद्यः आसीत् ।**

A. छन्दसाम्

B. महीक्षिताम्

C. खलानाम्

D. मनीषिणाम्

द्वितीयः खण्डः – अपठितावबोधनम्

समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत । (प्र.क्र. १९ तः २१ पर्यन्तम्)

19. **कति वेदाः सन्ति?**

A. षट्

B. दश

C. चत्वारः

D. षट्

20. **प्रतापविजयम् इति काव्यस्य रचयिता कः?**

A. कालिदासः

B. श्री.भा. वर्णेकरः

C. अम्बिकादत्तव्यासः

docs.aglasem.com

aglasem.com

D. ईशदत्तशास्त्री

21. **श्री. भा. वर्णेकर महोदयेन रचितं महाकाव्यं किम्?**

A. शिवराज्योदयम्

B. शिवराजविजयम्

C. रघुवंशम्

D. शिवपुराणम्

अधोलिखितपरिच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् समुचितानि उत्तराणि चिनुत ।

(प्र.क्र. २२ तः २६ पर्यन्तम्)

प्रकृतिः मनुष्यस्य उपकारिणी । मनुष्यैः सह तस्याः शाश्वतः सम्बन्धः । सा विविधरूपेषु अस्मिन् जगति आत्मानं प्रकटीकरोति । पशवः, पक्षिणः, वनस्पतयः च तस्याः एव अङ्गानि । निराशाः असहायाः जनाः तस्याः एव आश्रयं प्राप्नुवन्ति । सा स्वमनोहरेण सौन्दर्येण नीरसमपि हृदयं सरसं करोति । सूर्यः चन्द्रः च तस्याः नेत्रे । शस्यश्यामला एषा भूमिः । विविधाः ओषधयः सकलानि खनिजानि च प्रकृतेः एव शोभा । सा तु नित्यम् एव एतैः साधनैः सर्वेषाम् उपकारं करोति, परम् अधन्यः अयं जनः कृतज्ञतां विहाय असाधुसेवितं पदं गच्छति, विविधानि कष्टानि च अनुभवति । नरः शाश्वतं सुखं वाञ्छति चेत् तर्हि प्रकृतेः प्रतिकूलं कदापि न आचरेत् इति।

22. **प्रकृतिः कस्य उपकारिणी?**

A. मनुष्यस्य

B. पशोः

C. पक्षिणः

D. वनस्पतेः

23. **कीदृशी एषा भूमिः?**

A. शुष्का

B. शस्यश्यामला

C. कठिना

D. नीरसा

24. **सा स्वमनोहरेण सौन्दर्येण नीरसमपि हृदयं सरसं करोति । एतस्मिन् वाक्ये सा इत्युक्ते का?**

A. महिला

B. प्रकृतिः

C. बालिका

D. नारी

docs.aglasem.com

aglasem.com

25. **निराशाः असहायाः जनाः कस्याः आश्रयं प्राप्नुवन्ति इति कथितम्?**

A. जनन्याः

B. देव्याः

C. प्रकृतेः

D. लक्ष्म्याः

26. **प्रकृतिः सर्वेषां किं करोति?**

A. उपकारम्

B. अपकारम्

C. विघ्नम्

D. सङ्कटम्

तृतीयखण्डः – व्याकरणम्

समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत । (प्र.क्र. २७ तः ४० पर्यन्तम्)

27. **नाज्ञायि इत्यत्र सन्धिविच्छेदः**

A. **ना**+अज्ञायि

B. न+आज्ञायि

C. न+अज्ञायि

D. नाज्ञ + आयि

28. **सन्धिं कृत्वा लिखत – भानुः उदेति**

A. भानोऽदेति

B. भानु उदेति

C. भानुरुदेति

D. भानोरुदेति

29. **उरगेण क्षता अस्य समस्तपदम् अस्ति**

A. उरगक्षता

B. उरगेक्षता

C. उरगेणक्षता

D. क्षतोरगेण

30. **सम्भृतार्थानाम् इत्यत्र कः समासः?**

A. तृतीया तत्पुरुषः

B. षष्ठीतत्पुरुषः

docs.aglasem.com

aglasem.com

C. द्विगुः

D. बहुव्रीहिः

31. वायसः अस्य पदस्य पर्यायपदम् अस्ति-

A. आयासः

B. खगः

C. काकः

D. प्रयासः

32. **पन्नगानाम् इत्यस्य पर्यायपदम् अस्ति -**

A. वृक्षाणाम्

B. पर्वतानाम्

C. सर्पाणाम्

D. पत्राणाम्

33. **दुष्टः इत्यस्य विरुद्धपदम्**

A. खलः

B. सज्जनः

C. दुर्जनः

D. निर्जनः

34. **अधर्मः इति कस्य विरुद्धार्थकपदम्?**

A. धर्मः

B. पुण्यम्

C. पापम्

D. सधर्मः

35. नर्तक + ङीप् =

A. नर्तिका

B. नर्तिकी

C. नर्तकी

D. नर्तकङीप्

36. **अद्य <u>साप्ताहिकः</u> कार्यक्रमः अस्ति। अधोरेखितपदे कः प्रत्ययः अस्ति ?**

A. टाप्

docs.aglasem.com

aglasem.com

B. तल्

C. ङीप्

D. ठक्

अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयितुं योग्यं पदं चिनुत । (प्र.क्र. ३७ तः ४० पर्यन्तम्)

37. **छात्राः क्रीडाङ्गणे ____________ ।**

A. क्रीडथ

B. क्रीडन्तु

C. क्रीडतु

D. क्रीड

38. **हरिणः ________ भीतः अस्ति ।**

A. व्याघ्रस्य

B. व्याघ्रात्

C. व्याघ्रम्

D. व्याघ्रे

39. **परशुरामः महान् योद्धा ______ ।**

A. अभवन्

B. अभवत्

C. अभवम्

D. अभवतम्

40. **______ हस्ते दीपः वर्तते।**

A. मया

B. मह्यम्

C. मम

D. माम्

==

docs.aglasem.com

aglasem.com

docs.aglasem.com

aglasem.com

ANSWER KEY FOR FIRST TERMINAL EXAM 2022-23

SUB: SANSKRIT LANG II

MARKS: 40 DURATIONS: 90 MIN.

प्रथमः खण्डः – पठितावबोधनम्

1. C अन्तेवासिनम्
2. A सुचरितानि
3. D पिता
4. A अनवद्यानि कर्माणि
5. D आचार्याय
6. B दौवारिकः संन्यासिनं प्रति वदति।
7. A संन्यासी दौवारिकं प्रति वदति ।
8. A आचार्यः अन्तेवासिनं प्रति वदति।
9. B शिवनेरीदुर्गे
10. A प्राची
11. C जिजा
12. A सन्तः
13. C पूर्णावतारे
14. C सुशुकाः
15. A वैवस्वतः
16. D प्रणवः
17. B मनीषिणाम्
18. B महीक्षिताम्

द्वितीयः खण्डः अपठितावबोधनम्

19. C चत्वारः
20. D ईशदत्तशास्त्री
21. A शिवराज्योदयम्

docs.aglasem.com

aglasem.com

22. A मनुष्यस्य

23. B शस्यश्यामला

24. B प्रकृतिः

25. C प्रकृतेः

26. A उपकारम्

तृतीयः खण्डः – व्याकरणम्

27. C न + अज्ञायि

28. C भानुरुदेति

29. A उरगक्षता

30. D बहुव्रीहिः

31. C काकः

32. C सर्पाणाम्

33. B सज्जनः

34. A धर्मः

35. C नर्तकी

36. D ठक्

37. B क्रीडन्तु

38. B व्याघ्रात्

39. B अभवत्

40. C मम

docs.aglasem.com

aglasem.com

Final Examination March/April 2023
Model Question Paper
SANSKRIT LANG II (SUB CODE – H 426)

MAX MARKS – 40 **TIME – 90 minutes**

१. प्रश्नपत्रे चत्वार: विभागा: सन्ति ।

२. आहत्य ५ मुख्यप्रश्ना: सन्ति। सर्वे प्रश्ना: अनिवार्या: एव ।

३. स्वभाषया उत्तरलेखनावसरे आंग्ल,मराठी,कोंकणी,हिन्दी एतासु एका एव भाषा स्वीकर्तव्या ।

४. अन्येषां सर्वेषाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया एव लेखनीयानि ।

५. नूतनप्रश्नस्य उत्तरलेखनस्य आरम्भ: नूतनपृष्टे एव करणीय:।

६. प्रश्नानाम् अङ्काः,वर्णा: च स्पष्टतया लेखनीयाः।

प्रथमः खण्डः – पठितावबोधनम्

१. क) अधोलिखितं परिच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत। **(3)**

अ) कश्चन ग्राम: । तत्र काचित् युवतिरासीत् । तस्या: कण्ठं भूषयति कश्चन मौक्तिकहार:। कदाचित् स हारस्त्रुटित:। मौक्तिकानि विकीर्णानि। तेषु मौक्तिकेषु तृतीयभागो भूमौ पतित:। पञ्चमांश: शयनतलं गत:। षष्ठो भागस्तया युवत्या प्राप्त: । दशमस्तस्या: सख्या सङ्गृहीत:। हारे षड् मौक्तिकान्यवशिष्टानि।

प्रश्नाः – अ) मौक्तिकेषु तृतीयभागः कुत्र पतितः?

आ) हारे कति मौक्तिकानि अवशिष्टानि?

इ) कानि विकीर्णानि?

ख) अधोलिखितवाक्यानि कः कं प्रति वदति इति लिखत। (त्रीणि एव) **(3)**

अ) मैथिलि किं व्यवसितम् ?

आ) महाराजस्य वृत्तान्तस्तावदभिधीयताम्।

इ) रोदितव्ये काले सौमित्रिणा धनुर्गृहीतम्।

ई) फले कस्मिन् स्पृहा तस्या येनाकार्यं करिष्यति।

ग) अधोलिखितस्य पद्यखण्डस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत। **(2)**

आरभेत हि कर्माणि श्रान्तः श्रान्तः पुनः पुनः।
कर्माण्यारभमाणं हि पुरुषं श्रीर्निषेवते ॥

घ) अधोलिखितपद्यस्य अन्वयपूर्तिं कुरुत। **(2)**

एकेनापि सुपुत्रेण विद्यायुक्तेन साधुना।
आह्लादितं कुलं सर्वं यथा चन्द्रेण शर्वरी ॥

docs.aglasem.com
aglasem.com

_______ अपि ____ साधुना सुपुत्रेण यथा ____शर्वरी (तथा) सर्वं ____आह्लादितम्।

२. क) अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरे स्वभाषया लिखत। **(4)**

(अ) पैथागोरस् सिद्धान्तसदृशं भारतीयैः निर्मितं सिद्धान्तं निरूपयत।

(आ) लक्ष्मणः किमर्थं क्रुद्धः अभवत् ?

(इ) मदालसा किमर्थं विवाहं कर्तुं न इच्छति?

ख) अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरे स्वभाषया लिखत। **(4)**

(अ) दुष्टानां स्वभावः कः ?

(आ) पञ्चमहाभूतानि कीदृशानि सन्ति ?

(इ) पञ्चमहाभूतैः किं प्रदत्तम्?

द्वितीयखण्डः – अपठितावबोधनम्

३. [क] अधोलिखितयोः विषयद्वयम् अधिकृत्य स्वभाषया परिच्छेदौ लिखत। **(6)**

अ) वैदिकगणितम्

आ) आचार्या वेदकुमारी घई

इ) प्रतिमानाटकम्

[ख] अधोलिखितं पद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत। **(2)**

हस्तस्य भूषणं दानं सत्यं कण्ठस्य भूषणम्।
श्रोत्रस्य भूषणं शास्त्रं भूषणैः किं प्रयोजनम्॥

प्रश्नाः – अ) हस्तस्य भूषणं किम्?

आ) शास्त्रं कस्य भूषणम्?

तृतीयः खण्डः – व्याकरणम्

४. [क] अधोलिखितयोः एकस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं लिखत। **(1)**

(अ) अङ्काक्षरैः

(आ) महाराजः

[ख] रेखाङ्कितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत। (द्वयोः एव) **(2)**

अ) ग्रन्थस्य चत्वारः विभागाः सन्ति।

आ) कठिनं गणितशास्त्रं माधुर्यम् उपनीतवान् अस्ति।

इ) युधिष्ठिरः तां द्यूते हारितवान्।

[ग] सूचनानुसारं प्रत्ययं संयोज्य रिक्तस्थानानि पूरयत। (द्वयोः एव) **(2)**

अ) _______ मनुष्यः ज्ञानं लभते। (श्रद्धा + मतुप्)

आ) सज्जनानां मनसि ______ अस्ति। (निर्मल + तल्)

इ) कालः _______ अस्ति। (गति + मतुप्)

docs.aglasem.com
aglasem.com

[घ] सूचनानुसारेण वाक्यपरिवर्तनं कुरुत। (त्रीणि एव) (3)

अ) शृगालः कूपे अपतत्।(वर्तमानकाले परिवर्तयत।)

आ) त्वं फलरसं पास्यसि।(बहुवचने परिवर्तयत)

इ) कृषकः क्षेत्रं गच्छति। (भविष्यकाले परिवर्तयता।)

ई) माता मोदकं ददाति। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुता।)

चतुर्थः खण्डः - रचनात्मकः

५. [क] संवादपूर्तिं कुरुत। (2)

हेमन्तः - अरे वसन्त! नूतनं गणकयन्त्रं वा ?

वसन्तः - आम्। नूतनं ____________।

हेमन्तः - कदा क्रीतवान् ?

वसन्तः - ह्यः ____________।

हेमन्तः - एवं वा? बहु सम्यक् ________।

वसन्तः - __________।

[ख] मञ्जूषायां दत्तपदानां साहाय्येन संस्कृतेन चत्वारिवाक्यैः चित्रवर्णनं कुरुत। (4)

उद्यानम्, दूरदर्शकेन, सह, बालकाः, बालिकाः, क्रीडन्ति, पश्यति, अधः , चित्रं, आलिखति , उपविशति, पठति, उपनेत्रं , दोलया , आकाशे , मेघाः उपरि, वर्णकेन , सह , गृहाणि , पार्श्वे

docs.aglasem.com
aglasem.com

Final Examination March/April 2023
Answer Key and Marking Scheme
SANSKRIT LANG II (SUB CODE – H 426)
MAX MARKS – 40 **TIME – 90 minutes**

प्रथमः खण्डः – पठितावबोधनम्

१. क) अधोलिखितं परिच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत। (3)

प्रश्नाः पूर्णवाक्येन संस्कृतभाषया उत्तरणीयाः। एकस्य उचितोत्तरस्य १ अङ्कः। आहत्य ३ अङ्काः।

अ) मौक्तिकेषु तृतीयभागः भूमौ पतितः। (१)

आ) हारे षट् मौक्तिकानि अवशिष्टानि। (१)

इ) मौक्तिकानि विकीर्णानि। (१)

ख) अधोलिखितवाक्यानि कः कं प्रति वदति इति लिखत। (त्रीणि एव) (3)

त्रयाणां वाक्यानां वक्तुः श्रोतुः च निर्देशः करणीयः। कः वदति १/२ गुणः, कं प्रति वदति १/२ गुणः । १ एकस्य सम्पूर्णोत्तरस्य १ गुणः। आहत्य ३ गुणाः।

अ) एतत् वाक्यं रामः सीतां प्रति वदति।

आ) एतत् वाक्यं रामः काञ्चुकीयं प्रति वदति।

इ) एतत् वाक्यं सीता रामं प्रति वदति।

ई) एतत् वाक्यं रामः काञ्चुकीयं प्रति वदति।

ग) अधोलिखितस्य पद्यखण्डस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत। (2)

पद्यखण्डस्य अनुवादः करणीयः। शब्दशः अनुवादः अपेक्ष्यते। योग्यानुवादस्य कृते २ अङ्काः।

घ) अधोलिखितपद्यस्य अन्वयपूर्तिं कुरुत। (2)

अन्वयानुसारं रिक्तस्थानपूर्तिः करणीयः। एकस्य रिक्तस्थानस्य पूर्त्यर्थं १/२ अङ्काः। आहत्य २ अङ्कौ।

एकेन अपि **विद्यायुक्तेन** साधुना सुपुत्रेण यथा **चन्द्रेण** शर्वरी (तथा) सर्वं **कुलम्** आह्लादितम्।

१. क) अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरे स्वभाषया लिखत। (4)

गद्यभागतः चत्वारः प्रश्नाः दीयन्ते। **त्रिषु द्वयोः प्रश्नयोः** उत्तरे स्वभाषया लेखनीये। प्रत्येक-योग्य-उत्तरस्य कृते ०२ अङ्कौ। उत्तरे अधोलिखिताः बिन्दवः स्युः।

अ) पैथागोरस् सिद्धान्तसदृशं भारतीयैः निर्मितं सिद्धान्तं निरूपयत।

पायथागोरस सिद्धान्त या नावाने ओळखला जाणारा नियम पायथागोरसच्या हजारो वर्षांपूर्वी भारतीयांनी स्पष्ट केला होता. महामुनी बोधायन आणि कात्यायन यांनी हा नियम प्रतिपादित करून त्याचे व्यवस्थित स्पष्टीकरणही दिलेले आहे असे समजते. कल्पसूत्रांचा एक भाग असणाऱ्या शुल्वसूत्रात हा नियम पुढीलप्रमाणे स्पष्ट केला

docs.aglasem.com
aglasem.com

आहे. "आयताच्या लांबी आणि रुंदी वेगवेगळया घेऊन काढलेला वर्ग हा आयताच्या कर्णाने काढलेल्या वर्गाइतकाच असतो."

आ) लक्ष्मणः किमर्थं क्रुद्धः अभवत् ?

कैकयीने मागणी केल्याप्रमाणे रामाला राज्याभिषेक न होता भरताला राज्य मिळणार असते आणि त्या दुःखातिरेकाने दशरथ मूर्छित झाला असे रामाला वाटते. हे ऐकून लक्ष्मणाला अत्यंत क्रोध येतो. तो रामाला वारंवार सांगतो की तू असा गप्प बसू नकोस. ह्याला जी व्यक्ती कारणीभूत आहे तिच्यावर धनुष्यबाण चालव. त्यावर राम लक्ष्मणाला असे विचारतो की आपल्याला राज्य मिळणार नाही म्हणून का तू एवढा क्रोधित झाला आहेस? त्यावर लक्ष्मण डोळयात पाणी आणून असे सांगतो की ज्यासाठी खूप क्लेश सहन करावे लागतात त्या राज्याची मला अजिबात इच्छा नाही. पण मला इतके दुःख होण्याचे कारण म्हणजे तुला चौदा वर्षे वनात राहावे लागणार आहे. हे ऐकून रामाला लक्ष्मणाच्या क्रोधाचे आणि दशरथाच्या दुःखाचे खरे कारण समजते.

(आ) मदालसा किमर्थं विवाहं कर्तुं न इच्छति?

मदालसा ही एक गंधर्वकन्या असून ती ज्ञानी आहे. गंधर्व पद्धतीनुसार तिने अजून योग्य जोडीदाराची निवड केलेली नाही. तिच्या गुरूंनी तिच्या पित्याला तिच्यासाठी योग्य त्या वराची निवड करावयास सांगितले आहे. यावर मदालसा हसून असे म्हणते की तिला विवाह करण्याची इच्छा नाही. त्यावर कुण्डला तिला आधारासाठी स्त्रीने विवाह करणे आवश्यक आहे असे सांगते. तेव्हा मदालसा म्हणते की तिला कोणत्याही जोडिदाराची किंवा जीवनामध्ये आधाराची आवश्यक्यता नाही. तिच्या मते ती जीवनरूपी पथावर स्वतंत्रपणे चालण्यास समर्थ असून तिला कोणाच्याही इशाऱ्यांवरती नाचावयाचे नाही.

ख) अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरे स्वभाषया लिखत। (4)

पद्यभागतः त्रयः प्रश्नाः दीयन्ते। **द्वयोः प्रश्नयोः** उत्तरे स्वभाषया लेखनीये।

प्रत्येक-योग्य-उत्तरस्य कृते ०२ अङ्कौ। उत्तरे अधोलिखिताः बिन्दवः स्युः। आहत्य ४ गुणाः

अ) दुष्टानां स्वभाव**:** क**:** ?

हजारो लोकांकडून शिकविला जाऊनही धूर्त दुर्जन मनुष्य कधीच सज्जनत्वाला प्राप्त होत नाही. जसे चिरकाळापर्यंत अमृतसमुद्रात बुडालेला मंदारपर्वत कधीच मऊ होत नाही. दुष्ट व्यक्ती कानास अमृतपूर्ण असणारा वचनरूपी रस सोडून दोषच पाहत असतात. जसे उंट प्रमोदवनात प्रवेश करूनही फक्त काटेकुटेच पाहतो. अशा प्रकारचे दुर्जनांचे स्वभाव असतात.

आ) पञ्चमहाभूतानि कीदृशानि सन्ति ?

माती (पृथ्वी), पाणी (जल), अग्नी, वायू आणि आकाश ही पाच महाभूते आहेत. अशी ही सृष्टी निर्माण करणारी आरंभ व शेवट नसणारी पाच महाभूते आहेत. परंतु ती स्वभावतःच संस्कारहीन, हट्टी आणि उच्छृंखल आहेत. निसर्गातील त्यांचे स्वरूप कोणाच्याही नियंत्रणात न येणारी, स्वतंत्र आणि हट्टी असे आहे. मात्र माणसाच्या शरीरात ती उत्तम नियंत्रणात असणारी, नम्र, दयाळू असणारी एकमेकांसह चालणारी व एकमेकांना सांभाळून घेणारी आहेत.

इ) पञ्चमहाभूतैः किं प्रदत्तम्?

माती (पृथ्वी), पाणी (जल), अग्नी, वायू आणि आकाश ही पाच महाभूते आहेत. हा मानवाचा देह मातीने दिलेला आहे. प्रकाशाकडून दोन डोळ्यांतील ज्योती मिळाल्या आहेत. पाण्याने त्यातील अश्रू निर्माण केले. हा

docs.aglasem.com

aglasem.com

अखण्डितपणे चालणारा श्वास वायुमुळे चालतो. महाकाशालाही आलिंगन देणारे असे हे मन मानवाला आकाशाने दिले आहे. अशी ही सृष्टी निर्माण करणारी आरंभ व शेवट नसणारी पाच महाभूते आहेत.

द्वितीयखण्डः – अपठितावबोधनम्

३. [क] अधोलिखितयोः विषयद्वयम् अधिकृत्य परिच्छेदौ लिखत। **(6)**

संस्कृतसाहित्येतिहाससम्बद्धः त्रयः विषयाः दीयन्ते। द्वौ अधिकृत्य ८-१० वाक्येषु स्वभाषया परिच्छेदः लेखनीयः। एकस्य विषयस्य ३ अङ्काः। आहत्य ६ अङ्काः

तत्र अधोलिखिताःबिन्दवः भवेयुः।

अ) वैदिकगणितम् - आदि शंकराचार्यांनी स्थापन केलेल्या गोवर्धन पीठाचे अधिपती श्री श्री भारतीतीर्थ गोस्वामीजींनी वैदिक गणिताची पद्धती संशोधित केली. त्यांनी संस्कृतभाषेत एकूण सोळा सूत्रे रचली. या सूत्रांच्या मदतीने कठीण गणितीय समस्यांचे समाधान कमी वेळात मिळते. स्वतः गोस्वामीजींचे मानणे असे होते की ही पद्धती प्रथम अथर्ववेदात प्रादुर्भूत झाली. आजही देशात आणि परदेशातही शिकविली जाते.

आ) आचार्या वेदकुमारी घई - आचार्या वेदकुमारी घई या जम्मू विद्यापीठात संस्कृतविभागप्रमुख म्हणून कार्यरत होत्या. त्यांचा जन्म १६ डिसेंबर १९३१ साली जम्मू येथे झाला. त्यांनी बनारस हिंदू विद्यापीठातून डॉक्टरेट ही पदवी प्राप्त केली. त्यांना "पद्मश्री" हा पुरस्कार प्राप्त झाला आहे. त्यांनी "पुरन्ध्रीपञ्चकम्" हा नाट्यसंग्रह रचलेला असून यात सामाजिक सुधारणांशी संबंधित आणि बोधप्रद अशी पाच नाटके आहेत. त्यातीलच एक नाटक 'मदालसा' हे असून त्यात स्त्री स्वातंत्र्याचा पुरस्कार केला आहे. त्या डोगरी भाषेतही तज्ज्ञ आहेत.

इ) प्रतिमानाटकम् - महाकविभास हे संस्कृत भाषेतील प्रसिद्ध नाटककार असून त्यांनी एकूण तेरा नाटके रचली. त्यातील प्रतिमानाटकम् हे सात अंकांचे नाटक रामायण कथेवर आधारलेले आहे. त्यात रामाचे वनवासगमन, दशरथाचा पुत्रविरहाने मृत्यू, भरताचे रामाला परत आणण्यास जाणे, सीतेचे हरण व रावणाशी युद्ध करून रामाचे परत अयोध्येला जाणे असा कथाभाग आहे. भरत अयोध्येला मामाच्या घरून परत येत असताना सीमेवर विश्रांती घेण्यासाठी एक मंदिरात थांबतो . तेथे रघुवंशातील मृत राजांच्या प्रतिमा असतात. त्यातच त्याला दशरथाची प्रतिमाही दिसते. अशा रीतीने दशरथाचा मृत्यू प्रतिमेवरून समजतो म्हणून या नाटकास प्रतिमानाटकम् असे नाव दिले आहे. त्यात भासांची सर्व वैशिष्ट्ये उदा. भाषाकौशल्य, कल्पनाशक्ती,चरित्रचित्रण, संवाद आदि दिसून येतात .

[ख] अधोलिखितं पद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नान् संस्कृतभाषया उत्तरत। **(2)**

एकम् अपठितं पद्यखण्डं दत्त्वा प्रश्नद्वयं पृच्छयते। द्वयोः अपि उत्तरे संस्कृतभाषया लेखनीये। एकस्य एकः अङ्कः। आहत्य २ अङ्कौ।

अ) हस्तस्य भूषणं दानम्।

आ) शास्त्रं श्रोत्रस्य भूषणम्।

तृतीयः खण्डः – व्याकरणम्

docs.aglasem.com

aglasem.com

४. **[क] अधोलिखितयोः एकस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं लिखत।** **(1)**

समस्तपदद्वयम् दीयते। एकस्य विग्रहः अपेक्षितः। योग्यस्य विग्रहस्य कृते १ अङ्कः

(अ) अङ्काक्षरैः - अङ्काः च अक्षराणि च तैः

(आ) महाराजः – महान् राजा

[ख] रेखाङ्कितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत। (द्वयोः एव) **(2)**

त्रिषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणम् करणीयम्। एकस्य योग्योत्तरस्य कृते १ अङ्कः। आहत्य २ अङ्कौ।

अ) कति

आ) कीदृशम्

इ) काम्

[ग] सूचनानुसारं प्रत्ययं संयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत। (द्वयोः एव) **(2)**

त्रिषु वाक्येषु द्वयोः वाक्ययोः रिक्तस्थानयोः यथानिर्दिष्टं प्रत्ययं संयुज्य वाक्ये पुनः लेखनीये। एकस्य योग्यरिक्तस्थानपूर्तेः कृते १ अङ्कः। आहत्य २ अङ्काः।

अ) श्रद्धावान् मनुष्यः ज्ञानं लभते।

आ) सज्जनानां मनसि निर्मलता अस्ति।

इ) कालः गतिमान् अस्ति।

[घ] सूचनानुसारेण वाक्यपरिवर्तनं कुरुत। (त्रीणि एव) **(3)**

वाक्यद्वये यथानिर्दिष्टं परिवर्तनं कुरुत। (एकस्य योग्योत्तरस्य कृते १ अङ्कः। आहत्य ३ अङ्काः।)

(अ) शृगालः कूपे अपतत् ।(वर्तमानकाले परिवर्तयत)

शृगालः कूपे पतति।

(आ) त्वं फलरसं पास्यसि।(बहुवचने परिवर्तयत)

त्वं फलरसं पास्यथ।

(इ) कृषकः क्षेत्रं गच्छति। (भविष्यकाले परिवर्तयत।)

कृषकः क्षेत्रं गमिष्यति।

ई) माता मोदकं ददाति। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत।)

मात्रा मोदकः दीयते।

चतुर्थः खण्डः - रचनात्मकः

५. **[क] संवादपूर्तिं कुरुत।** **(2)**

चतुर्णां रिक्तस्थानानां पूर्तिः करणीया। एकस्य १/२ अङ्कः, आहत्य २ अङ्कौ।

हेमन्त: - अरे वसन्त! नूतनं गणकयन्त्रं वा ?

docs.aglasem.com

aglasem.com

वसन्त: - आम् । नूतनं **गणकयन्त्रम्**।

हेमन्त: - कदा क्रीतवान् ?

वसन्त: - ह्य: **क्रीतवान्** ।

हेमन्त: - एवं वा? बहु सम्यक् **अस्ति** ।

वसन्त: - **धन्यवादाः** |

[ख] मञ्जूषायां दत्तपदानां साहाय्येन संस्कृतेन षट् वाक्यैः चित्रवर्णनं कुरुत । **(4)**

मञ्जूषायां दत्तपदानां साहाय्येन चित्रस्य वर्णनं चतुर्भिः वाक्यैः करणीयम् । वाक्यं व्याकरणशुद्धं भवेत् । एकस्य योग्यवाक्यस्य कृते १ अङ्कः आहत्य ४ अङ्काः।

उद्यानम्, दूरदर्शकेन, सह, बालकाः, बालिकाः, क्रीडन्ति, पश्यति, अधः , चित्रं, आलिखति , उपविशति, पठति, उपनेत्रं , दोलया , आकाशे , मेघाः उपरि, वर्णकेन , सह , गृहाणि , पार्श्वे

१) एतत् चित्रम् एकस्य उद्यानस्य अस्ति।

२) अत्र बहवः बालाः क्रीडितुम् आगताः सन्ति।

३) एकः बालकः वृक्षस्य अधः उपविशति।

४) सः उपनेत्रं धारयति ।

५) सः पुस्तकं पठति।

६) एका बालिका दोलायाम् उपविशति।

७) केचन बालकाः पादकन्दुकेन क्रीडन्ति।

८) एकः बालकः वृक्षस्य उपरि उपविशति।

९) सः दूरदर्शकेन पश्यति ।

१०) उद्यानस्य पार्श्वे आकाशः दृश्यते।

११) आकाशे मेघाः सन्ति।

१२) उद्याने सर्वत्र हरीतिमा दृश्यते।

१३) बालिका वर्णकेन सह चित्रम् आलिखति।

=================

docs.aglasem.com

aglasem.com